

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Εκλογικές τάσεις #3

Δανάη Κολτσίδα
Πολιτική Επιστήμονας
Διευθύντρια ΙΝΠ

Κώστας Πουλάκης
Μαθηματικός

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

- Οι **Εκλογικές Τάσεις** δημοσιεύονται ηλεκτρονικά από το [Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς](#) σε διμηνιαία βάση.
- Στηρίζονται στη διαχρονική καταγραφή, σύγκριση και ανάλυση των ευρημάτων των πολιτικών ερευνών («δημοσκοπήσεων») πανελλαδικής κλίμακας, που δημοσιεύονται στο αντίστοιχο κάθε φορά χρονικό διάστημα από τις αναγνωρισμένες, βάσει του Μητρώου του Ε.Σ.Ρ., εταιρίες.
- Στόχος είναι η ανάλυση της κοινωνικής κίνησης κάθε περιόδου με βάση τα αντίστοιχα δεδομένα και όχι η πρόβλεψη του αποτελέσματος των επόμενων κάθε φορά εκλογών.
- Η ευθύνη του περιεχομένου της ανάλυσης βαρύνει αποκλειστικά τους συγγραφείς.

Η χρονική περίοδος

Η παρούσα τρίτη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** έρχεται τρεις μήνες μετά την προηγούμενη, καθώς καλύπτει την περίοδο από 19/12/2019 ως 16/3/2020. Είναι αλήθεια ότι ήδη από την πρώτη έκδοση των Εκλογικών Τάσεων είχαμε θέσει ως στόχο την κυκλοφορία τους κάθε δίμηνο, σημειώνοντας ότι "το χρονικό διάστημα των δύο μηνών θεωρούμε ότι είναι κατάλληλο, ώστε αφ' ενός να μην μεσολαβεί υπερβολικά πολύς χρόνος μεταξύ δύο αναλύσεων και επομένως να μην χάνονται ενδιάμεσες, έστω ανεπαίσθητες, μεταβολές που επέρχονται και αφ' ετέρου, ο χρόνος αυτός να είναι ικανός ώστε να συγκεντρώνεται ένας ελάχιστος αριθμός ερευνών προς ανάλυση". Ωστόσο, **καθ' όλο το μήνα Φεβρουάριο δεν δημοσιοποιήθηκε καμία έρευνα, στοιχείο πρωτόγνωρο για τα πολλά τελευταία χρόνια**, με αποτέλεσμα να υποχρεωθούμε να αναμείνουμε τη δημοσίευση νεότερων ερευνών, προκειμένου τα δεδομένα μας να μην είναι εκτός επικαιρότητας.

Η περίοδος, λοιπόν, την οποία αφορούν τα δημοσκοπικά δεδομένα που παρουσιάζουμε, υπήρξε **και χρονικά εκτεταμένη και πολιτικά πυκνή**. Στο επίπεδο της υλοποίησης της δικής της ατζέντας, η κυβέρνηση, έχοντας περάσει το πρώτο ορόσημο, αυτό της ψήφισης του προϋπολογισμού, άνοιξε στη δημόσια συζήτηση και στο κοινοβούλιο θέματα που κατείχαν κεντρική θέση στις εξαγγελίες της, όπως η αλλαγή του εκλογικού νόμου και η κατάργηση της απλής αναλογικής, η κατάργηση του "νόμου Κατρούγκαλου" και οι αλλαγές στο ασφαλιστικό σύστημα κ.ο.κ.

Η ίδια περίοδος, και ειδικά το δεύτερο μισό της (από τα μέσα Φεβρουαρίου και μετά), χαρακτηρίστηκε επίσης από **δύο έκτακτες, εξαιρετικές παραμέτρους, που σε μεγάλο βαθμό επικαθορίζουν και τις στάσεις και τοποθετήσεις των πολιτών στις έρευνες που μελετάμε**.

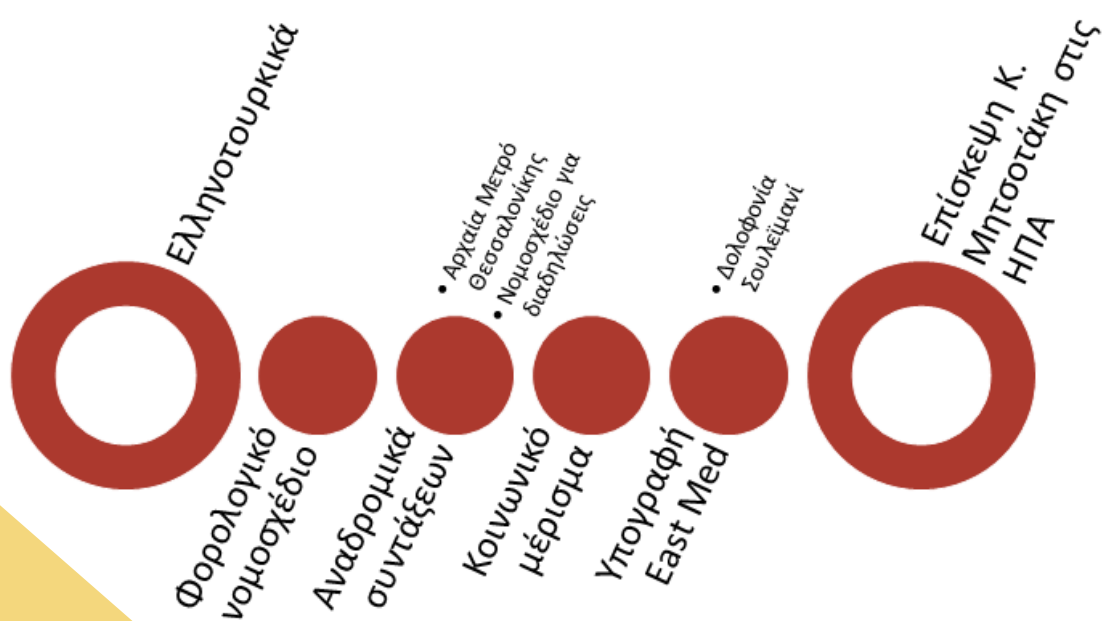
Η πρώτη παράμετρος είναι η **όξυνση της έντασης στις ελληνοτουρκικές σχέσεις**, ενόψει της κινητικότητας που επέδειξε η Τουρκία, με πρωτοβουλίες όπως παραδείγματος χάρη η υπογραφή του πρωτοκόλλου με τη Λιβύη ή οι παραβιάσεις της ελληνικής υφαλοκρηπίδας (με χαρακτηριστικότερη την υπόθεση του τουρκικού πλοίου Oruç Reis. Και βέβαια, η κρίση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις κορυφώθηκε με την απόφαση του Τούρκου προέδρου να κατευθύνει προς τα ελληνικά σύνορα, κυρίως στον Έβρο, αλλά και στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου μεγάλο αριθμό αιτούντων άσυλο, εργαλειοποιώντας πλήρως τους ανθρώπους αυτούς, με αποτέλεσμα **τα ζητήματα της προστασίας των εθνικών συνόρων και της προάσπισης της εθνικής κυριαρχίας απέναντι στην τουρκική προκλητικότητα να συνδεθούν, λόγω και της επικοινωνιακής εκμετάλλευσης της κατάστασης, με το προσφυγικό ζήτημα.**

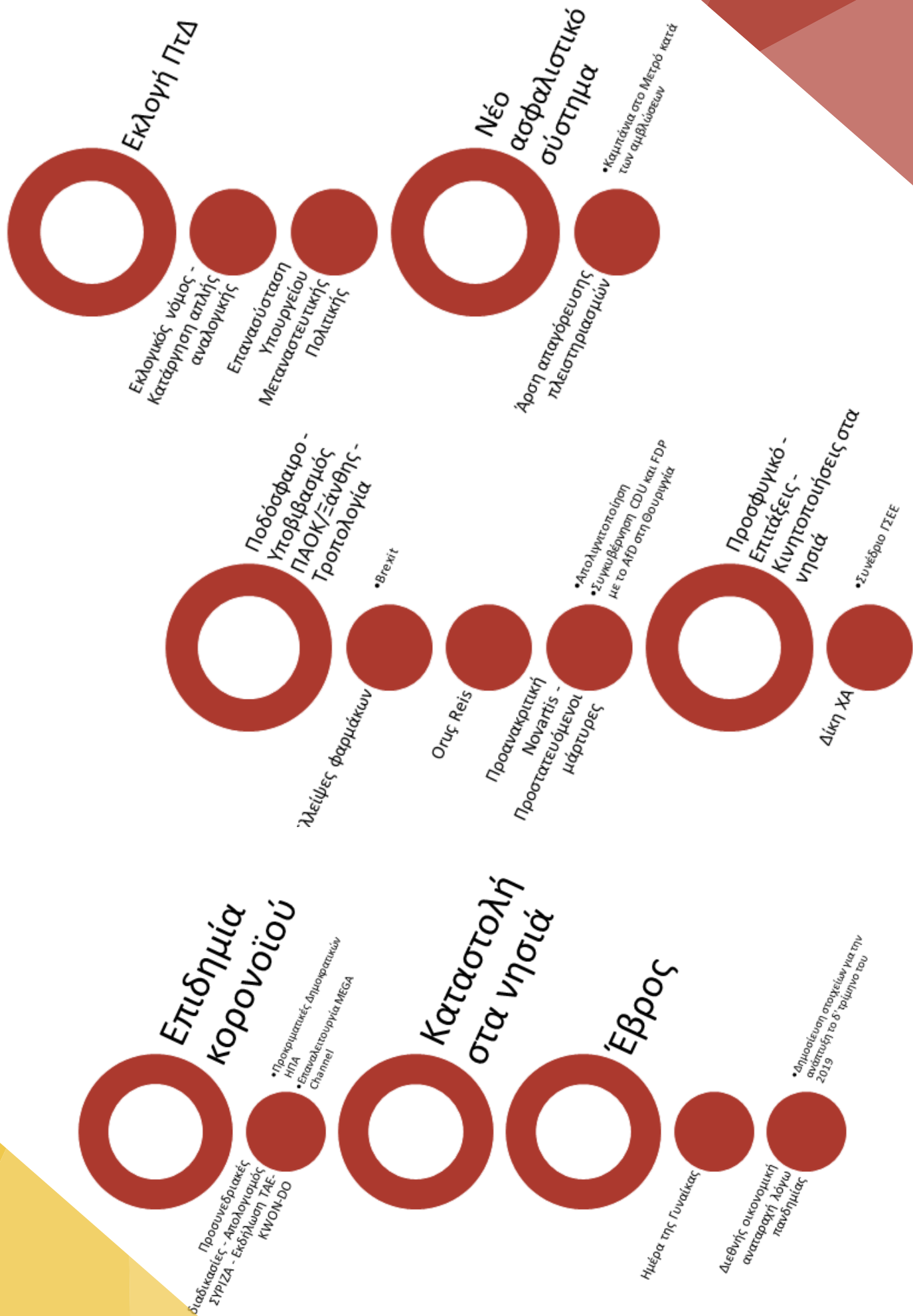
Η δεύτερη έκτακτη παράμετρος - που βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη και μονοπωλεί την επικαιρότητα τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές - είναι η **πανδημία του κορονοϊού (Covid19)**, η οποία έχει προκαλέσει μεγάλο αριθμό κρουσμάτων και στη χώρα μας, με αποτέλεσμα να ληφθούν έκτακτα μέτρα δημόσιας υγείας. Υπενθυμίζεται, βέβαια, ότι η τελευταία έρευνα που περιλαμβάνεται στην ανάλυσή μας ολοκληρώθηκε στις 12 Μαρτίου, στην ουσία δηλαδή με την έναρξη ισχύος των πρώτων μέτρων (κλείσιμο σχολείων κ.λπ.), δεν περιλαμβάνει δηλαδή τις απόψεις της κοινής γνώμης για τη διαχείριση της κρίσης εφεξής.

Αξίζει τέλος ήδη προκαταρκτικά να σημειωθεί ότι σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση και των δύο αυτών έκτακτων θεμάτων, **η κυβέρνηση είχε σε πολύ μεγάλο βαθμό την υποστήριξη της αξιωματικής αντιπολίτευσης, η οποία τήρησε εποικοδομητική στάση** - με τις όποιες φυσικά ενστάσεις και διαφοροποιήσεις, ειδικά σε ό,τι αφορά την επικοινωνιακή εκμετάλλευση της κατάστασης στον Έβρο για την προώθηση μιας ακραία συντηρητικής ατζέντας.

Όπως λοιπόν επισημάνθηκε, η χρονική περίοδος που καλύπτεται από τις έρευνες που παρουσιάζονται στην ανά χείρας ανάλυση ξεκινά αμέσως μετά τις γιορτές (7/8 Ιανουαρίου) και φτάνει στα μέσα Μαρτίου (12/3/2020). Τα πολλά και σημαντικά γεγονότα που μεσολάβησαν σε εθνικό και διεθνές επίπεδο αποτυπώνονται στο **χρονολόγιο** που παραθέτουμε, καθώς η υπενθύμισή τους είναι χρήσιμη για να κατανοήσουμε τι διαμόρφωσε τις εκλογικές τάσεις που παρουσιάζουμε. Όπως δε και στις προηγούμενες εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων, τα γεγονότα δεν παρουσιάζονται με αυστηρή χρονολογική σειρά, καθώς κάποιες από τις εξελίξεις προαναγγέλλονται δια του τύπου σε διαφορετικά χρονικά σημεία, επομένως είναι λογικό ότι υπάρχουν πρωθύστερα. Για τον ίδιο λόγο εξάλλου, το χρονολόγιο δεν περιλαμβάνει ημερομηνίες. Επίσης, προσπαθούμε κατά την παρουσίαση να παραθέτουμε με διακριτό τρόπο τα γεγονότα ανάλογα με τη σημασία τους - όπως φυσικά αυτή προκύπτει από τη δημοσιότητα που πήραν, καθώς είναι προφανές ότι υπάρχουν και θέματα εξαιρετικά σημαντικά ή που μπορεί να επηρεάσουν καθοριστικά τη συμπεριφορά κάποιων ανθρώπων ή, πολύ περισσότερο, κάποιων συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, αλλά να μην έχουν προσλάβει κεντρικό πολιτικό χαρακτήρα και εκτεταμένη δημοσιότητα.

Τα κυριότερα γεγονότα της περιόδου

Τα δημοσκοπικά ευρήματα της περιόδου

Ποιες έρευνες περιλαμβάνονται στην ανάλυση

Η ανάλυσή μας στηρίζεται στα στοιχεία **έντεκα (11) ερευνών** που δημοσιεύτηκαν από εννέα (9) εταιρείες δημοσκοπήσεων, και συγκεκριμένα τις εταιρείες Interview, MRB, Metron Analysis, Pulce RC, To the point, Opinion Poll, ALCO και ΚΑΠΑ Research, στο χρονικό διάστημα από 8 Ιανουαρίου έως και 15 Μαρτίου 2020. Όπως σημειώθηκε, ωστόσο, **οι έρευνες της περιόδου δεν είναι ισοκατανεμημένες**, αφού οι πρώτες έξι (6) δημοσιεύτηκαν μέσα στις πρώτες είκοσι (20) ημέρες μετά το τέλος της εορταστικής περιόδου, και οι υπόλοιπες πέντε (5) εντός του πρώτου δεκαπενθημέρου του Μαρτίου. **Αντίθετα, καθ' όλο τον Φεβρουάριο και παρά το γεγονός ότι μεσολάβησαν εξαιρετικά σημαντικά κοινωνικά και πολιτικά γεγονότα, δεν δημοσιεύτηκε καμία έρευνα - στοιχείο πρωτόγνωρο.**

Ανεξαρτήτως των παραπάνω, για την καλύτερη κατανόηση των ευρημάτων που παρουσιάζονται και αναλύονται στη συνέχεια, υπενθυμίζεται ότι όλα τα αριθμητικά δεδομένα προκύπτουν από τον μέσο όρο των αντίστοιχων ευρημάτων των επιμέρους δημοσκοπήσεων που περιλαμβάνονται στην ανάλυση, για όσες φυσικά μεταβλητές περιλαμβάνονται σε κάθε έρευνα, χωρίς να σημαίνει δηλαδή ότι όλες οι μεταβλητές περιλαμβάνονται σε όλες τις έρευνες, ενώ η σύγκριση των δεδομένων γίνεται με τα αντίστοιχα δεδομένα της [αμέσως προηγούμενης έκδοσης των Εκλογικών Τάσεων](#).

** Πατώντας στο εικονίδιο δίπλα σε κάθε έρευνα μπορείτε να δείτε την αναλυτική της παρουσίαση.

Έρευνα εταιρίας Interview
για λογαριασμό του ΒΕΡΓΙΝΑ
TV (7-8 Ιανουαρίου 2020)

Έρευνα εταιρίας MRB για τον
τηλεοπτικό σταθμό Star (13-
17 Ιανουαρίου 2020)

Έρευνα εταιρίας Metron Analysis
για το "Βήμα της Κυριακής" (20-
22 Ιανουαρίου 2020)

Έρευνα εταιρίας Pulse RC για
τον τηλεοπτικό σταθμό ΣΚΑΪ
(21-22 Ιανουαρίου 2020)

Έρευνα εταιρίας To the point για
την εφημερίδα "Μακεδονία" (22
Ιανουαρίου 2020 - Αφορά μόνο την
Κεντρική Μακεδονία)

Έρευνα εταιρίας Opinion Poll
(22-27 Ιανουαρίου 2020)

Έρευνα εταιρίας Pulse RC
για τον τηλεοπτικό σταθμό
ΣΚΑΪ (3-4 Μαρτίου 2020)

Έρευνα εταιρίας Opinion Poll
για την εφημερίδα Πρώτο
Θέμα (4-5 Μαρτίου 2020)

Έρευνα εταιρίας ALCO για το
Open TV (2-7 Μαρτίου 2020)

Έρευνα εταιρίας Interview
(9-12 Μαρτίου 2020)

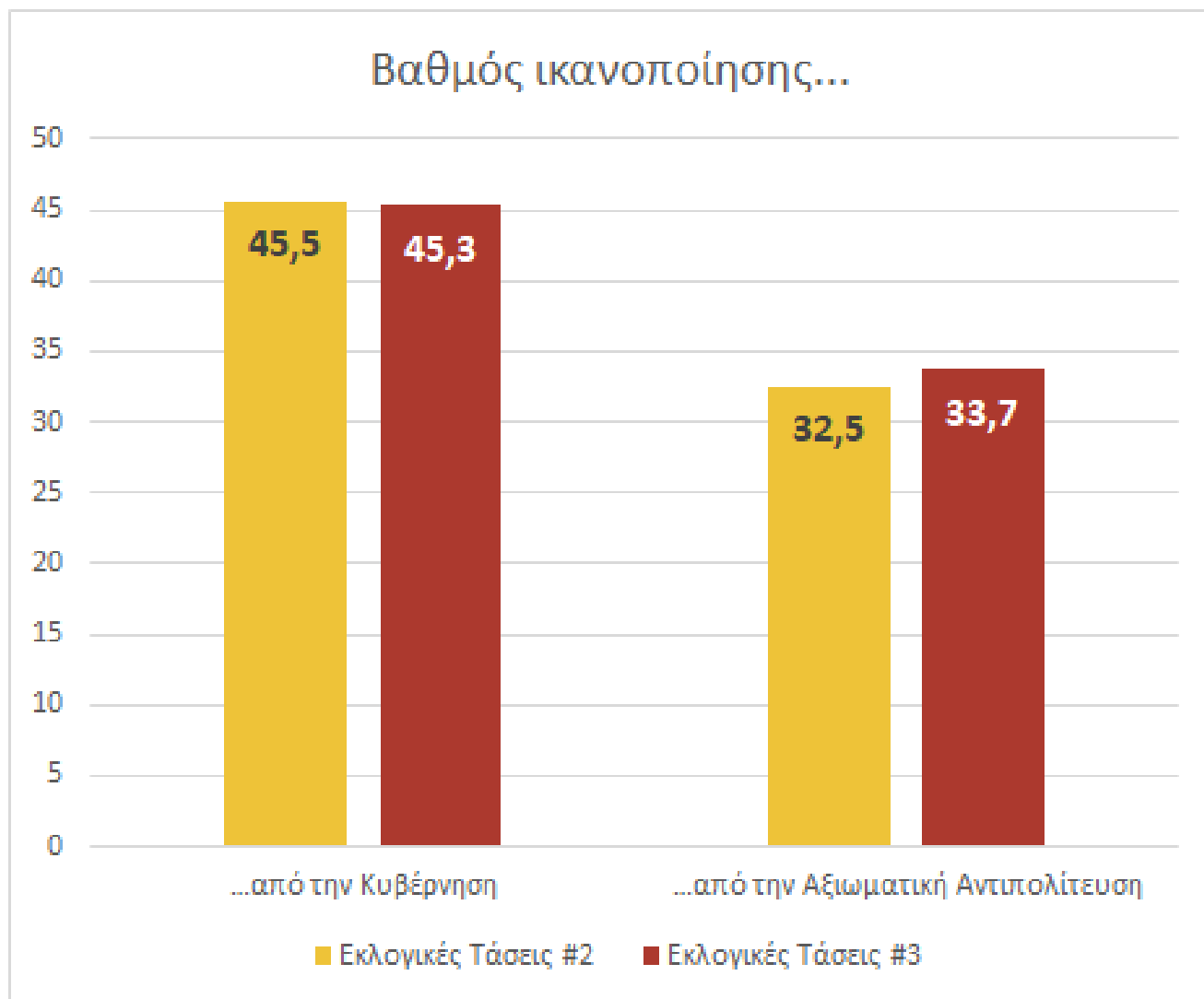
Έρευνα εταιρίας ΚΑΠΑ Research
για την εφημερίδα "Έθνος της
Κυριακής" (11-12 Μαρτίου 2020)

Βαθμός ικανοποίησης από την Κυβέρνηση και την Αξιωματική Αντιπολίτευση

Ως **"βαθμός ικανοποίησης"** νοείται το ποσοστό των ερωτώμενων που δηλώνουν "πολύ" ή "αρκετά ικανοποιημένοι" από την Κυβέρνηση και την Αξιωματική Αντιπολίτευση, αντίστοιχα (μέσος όρος των ευρημάτων των ερευνών που περιλαμβάνουν αντίστοιχη ερώτηση).

- Σε ό,τι αφορά την **ικανοποίηση από την κυβέρνηση**, μετά από μία περίοδο σημαντικής μείωσης, την οποία επισημάναμε στην [προηγούμενη έκδοση των Εκλογικών Τάσεων](#), κατά την περίοδο που μελετάμε **τα επίπεδα ικανοποίησης των πολιτών παραμένουν στάσιμα, και μάλιστα παρουσιάζουν μια οριακή κάμψη**. Είναι όμως σημαντικό να επισημάνουμε ότι ο βαθμός ικανοποίησης από την κυβέρνηση παραμένει υψηλότερος από την πρόθεση ψήφου προς τη Νέα Δημοκρατία, στοιχείο που υποδεικνύει ότι υπάρχει ακόμα μια μετεκλογική δυναμική, που αποτυπώνεται στις προσδοκίες από την κυβέρνηση και των πολιτών που δεν ψηφίζουν το κυβερνητικό κόμμα.
- Ως προς την **ικανοποίηση από την αξιωματική αντιπολίτευση**, αυτή παρουσιάζει κατά την περίοδο που μελετάμε μια **μικρή άνοδο (+1,2 μονάδες)**. Το στοιχείο αυτό δίνει μία ένδειξη ότι ο ΣΥΡΙΖΑ άρχισε κατά την περίοδο αυτή να βρίσκει το βηματισμό του στο μετεκλογικό τοπίο και να ασκεί καλύτερη αντιπολίτευση, γεγονός που αναγνωρίζεται από τους πολίτες. Προφανώς, πολλά για τον ΣΥΡΙΖΑ θα κριθούν στο Συνέδριό του και το πρόγραμμα που θα καταθέσει.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η αποδοχή κάθε πολιτικής δύναμης από τους πολίτες δεν εκφράζεται μόνο στη συγκεκριμένη ευθεία ερώτηση περί ικανοποίησης από την κυβέρνηση/την αξιωματική αντιπολίτευση, αλλά και στο βαθμό κοινωνικής αποδοχής των επιμέρους πολιτικών πρωτοβουλιών κάθε δύναμης.

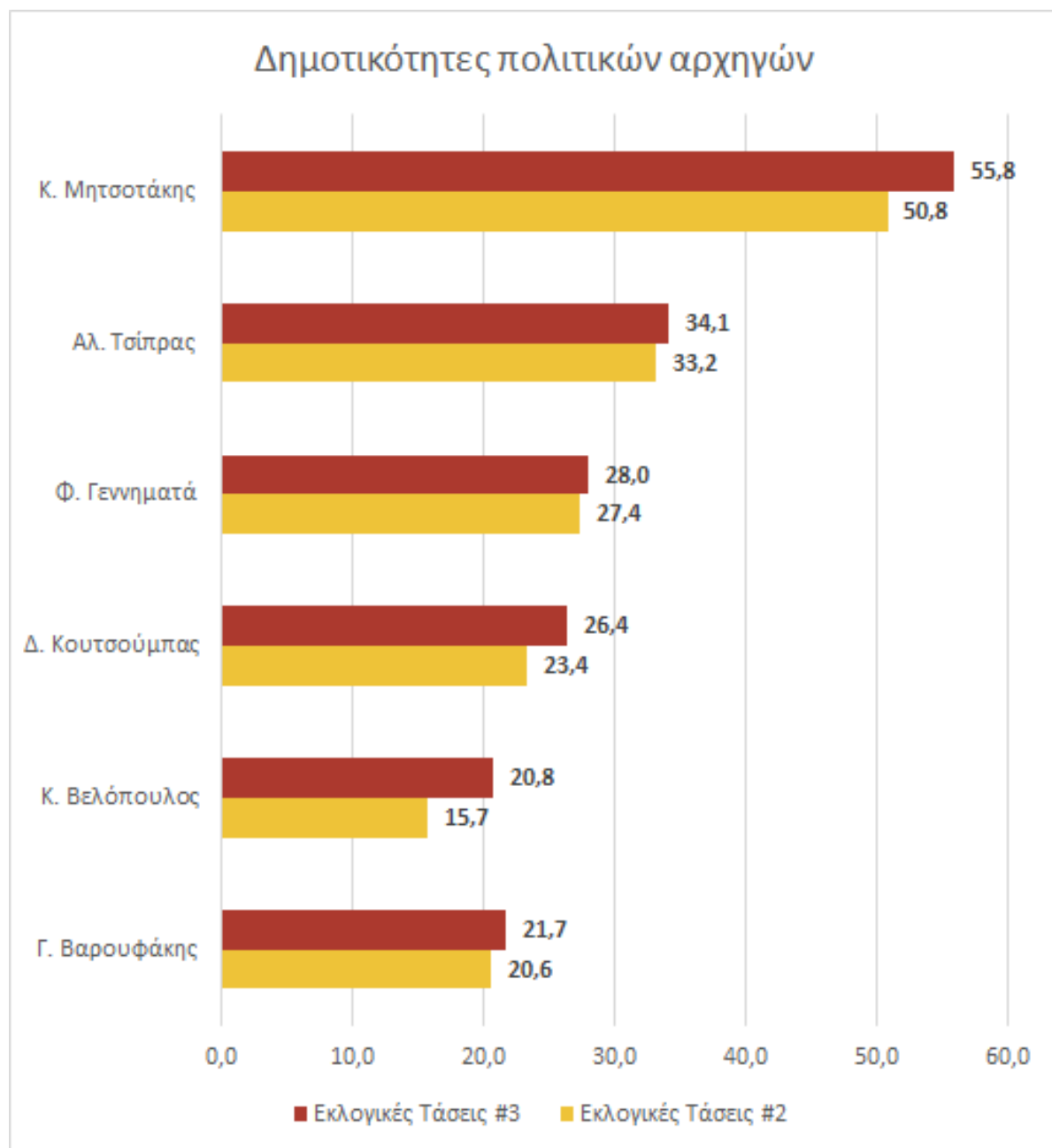

Δημοτικότητες πολιτικών αρχηγών

Ως **"δημοτικότητα"** ενός πολιτικού αρχηγού ορίζεται το ποσοστό των θετικών (ή "μάλλον θετικών") τοποθετήσεων των πολιτών για το πρόσωπό του. Όπως επισημαίνουμε κάθε φορά, οι δημοτικότητες των πολιτικών αρχηγών αποτελούν έναν δείκτη **μειωμένης αναλυτικής αξίας**, όπως έχει διαχρονικά αποδειχθεί, πολλώ δε μάλλον που - με τον τρόπο με τον οποίο συνήθως τίθεται η συγκεκριμένη ερώτηση - οι πολίτες τοποθετούνται ξεχωριστά για κάθε αρχηγό, επομένως μπορεί να εκφραστούν θετικά (ή, αντίστοιχα, αρνητικά) για περισσότερους του ενός ή και για όλους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα ψήφιζαν ενδεχομένως και το κόμμα τους ή ότι συμφωνούν με τις πολιτικές τους απόψεις. Το χαρακτηριστικό αυτό, της μειωμένης αναλυτικής αξίας του συγκεκριμένου δείκτη, επιβεβαιώνεται και από την υψηλή μεταβλητότητα των δεδομένων του συγκεκριμένου δείκτη, που δεν συμβαδίζει προφανώς με πραγματικές πολιτικές μετατοπίσεις της κοινωνίας, και από το γεγονός ότι σχετικά λίγες εταιρείες περιλαμβάνουν την ερώτηση αυτή στις έρευνές τους.

Παρ' όλα αυτά, σημειώνουμε την **οριζόντια αύξηση** - μεγαλύτερη, κατά σειρά, για τους Κ. Βελόπουλο, Κ. Μητσοτάκη και Δ. Κουτσούμπα και μικρότερη για τους Γ. Βαρουφάκη, Αλ. Τσίπρα και Φ. Γεννηματά - **της δημοτικότητας όλων των πολιτικών αρχηγών**, στοιχείο που πιθανότατα συνδέεται με το **συναινετικό κλίμα** που επικράτησε ιδίως την τελευταία περίοδο, λόγω των έκτακτων μεγάλων θεμάτων που προαναφέραμε (ελληνοτουρκικά, κορονοϊός).

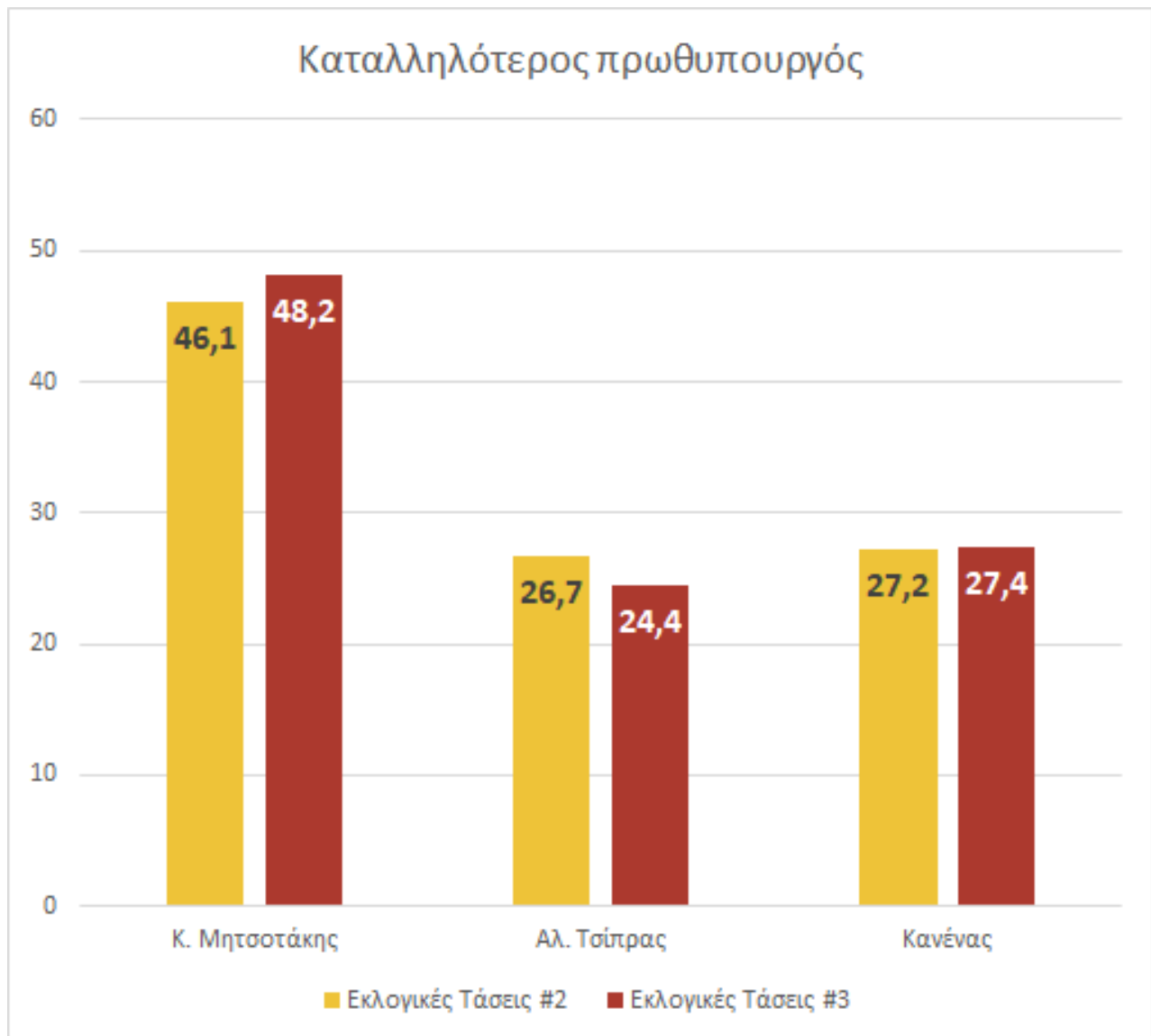

Καταλληλότερος πρωθυπουργός

Αντίστοιχα μειωμένη - αν και λιγότερο - είναι η χρησιμότητα και του δείκτη του **καταλληλότερου πρωθυπουργού**, όπου οι πολίτες καλούνται να επιλέξουν μεταξύ των αρχηγών των δύο μεγαλύτερων κομμάτων. Παγίως, ο συγκεκριμένος δείκτης είναι ο τελευταίος που ανατρέπεται σε βάρος του εκάστοτε εν ενεργεία πρωθυπουργού, ακόμα και όταν το κόμμα του έπεται στην πρόθεση ψήφο.

Αυτό επιβεβαιώνεται και στην περίοδο που μελετάμε, όπου ο Κυριάκος Μητσοτάκης εμφανίζεται σε πολύ καλύτερη θέση σε σύγκριση με το κόμμα του, αφού φαίνεται ότι δεν τον έχει αγγίξει η φθορά της Νέας Δημοκρατίας. Ειδικά μάλιστα κατά την περίοδο που μελετάμε, το γεγονός ότι κυριάρχησαν δύο έκτακτες συνθήκες, τα ελληνοτουρκικά και η επιδημία του κορονοϊού, που εκ των πραγμάτων δημιουργούν συναισθήματα φόβου και ανασφάλειας στους πολίτες, είναι λογικό να ενισχυθεί η θέση της πολιτικής ηγεσίας της χώρας (στο πρόσωπο εν προκειμένω του Κ. Μητσοτάκη), στην οποία προσβλέπουν οι πολίτες πάντοτε σε κρίσιμες στιγμές.

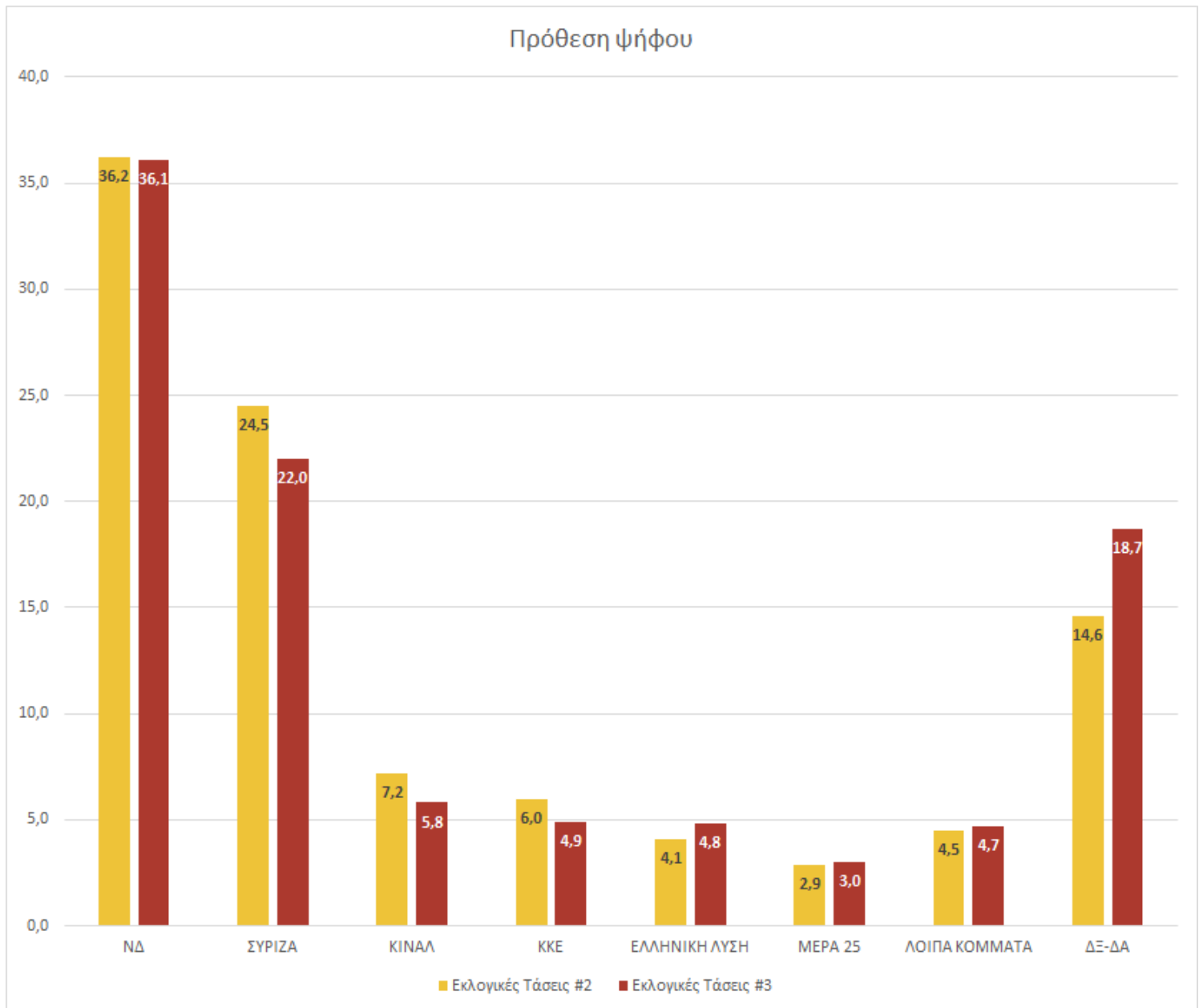

Πρόθεση ψήφου

Η **πρόθεση ψήφου** αποτελεί τον δείκτη που πάντοτε συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στη δημόσια συζήτηση γύρω από τις δημοσκοπήσεις και, πράγματι, αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την πολιτική ανάλυση, ειδικά όταν εξεταστεί η διαχρονική της εξέλιξη, καθώς αποτελεί τον **πυρήνα της καταγραφής των Εκλογικών Τάσεων**.

Η περίοδος που μελετάμε χαρακτηρίζεται από σχετική σταθερότητα σε σύγκριση με την προηγούμενη έκδοση των Εκλογικών Τάσεων. Το κυβερνών κόμμα της Νέας Δημοκρατίας διατηρεί τα ποσοστά του σταθερά, όπως και τα μικρότερα κόμματα της Βουλής (Ελληνική Λύση και Μέρα25), αντίθετα σχετική πτωτική τάση εμφανίζουν τα ποσοστά πρόθεσης ψήφου στα κόμματα της - με την ευρεία έννοια - Αριστεράς (ΣΥΡΙΖΑ, ΚΙΝΑΛ, ΚΚΕ), γεγονός που πιθανότατα σχετίζεται με την συνολική μετατόπιση της δημόσιας συζήτησης προς τα δεξιά, με άξονα ιδίως το προσφυγικό ζήτημα, αλλά και το κλίμα συναίνεσης που επικράτησε. Οι δε απώλειες των κομμάτων αυτών φαίνεται ότι - τουλάχιστον σε αυτή τη φάση - δεν ενισχύουν ευθέως τα κόμματα της Δεξιάς, αλλά οδηγούνται στη "γκρίζα ζώνη" της αδιευκρίνιστης ψήφου, η οποία και αυξάνεται εκ νέου, αποτυπώνοντας προφανώς τον προβληματισμό των συγκεκριμένων ψηφοφόρων για τις εξελίξεις.

Συσπειρώσεις - Μετακινήσεις

Από την παρούσα έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** θα προσθέσουμε στη μελέτη μας έναν ακόμη δείκτη, αυτόν των συσπειρώσεων και μετακινήσεων των ψηφοφόρων των δύο βασικών κομμάτων (ΝΔ - ΣΥΡΙΖΑ), συγκρίνοντας τις απαντήσεις στην ερώτηση περί πρόθεσης ψήφου με τις απαντήσεις στην ερώτηση περί προηγούμενης ψήφου (Ιούλιος 2019).

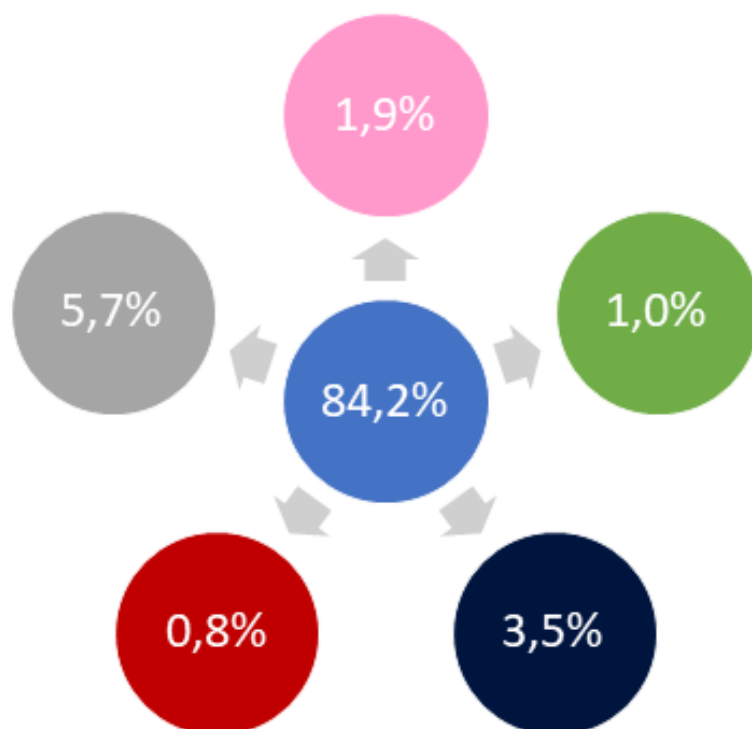
Ο συγκεκριμένος δείκτης έχει το προτέρημα ότι δείχνει, σε κάθε δεδομένη χρονική στιγμή τις δυναμικές που αναπτύσσονται εντός του εκλογικού σώματος, καθώς - πέρα από τα ποσοστά της πρόθεσης ψήφου - έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να βλέπουμε κάθε φορά και τα περιθώρια περαιτέρω συσπείρωσης της εκλογικής βάσης κάθε κόμματος, αλλά και την κατεύθυνση των απωλειών του.

Ασφαλώς, όπως και όλοι οι άλλοι δείκτες, και ο δείκτης των **συσπειρώσεων και μετακινήσεων**, έχει και μεθοδολογικά μειονεκτήματα. Το κυριότερο έχει να κάνει με το ερώτημα του πόσο ειλικρινά απαντούν οι πολίτες στο ερώτημα του τι ψήφισαν στις προηγούμενες εκλογές. Έχει φανεί στο παρελθόν ότι αρκετοί τείνουν να ταυτίζονται αναδρομικά με τον εκάστοτε νικητή των εκλογών.

Σε ό,τι αφορά την περίοδο που μελετάμε, όπως θα δούμε αναλυτικά, η Νέα Δημοκρατία παρουσιάζει υψηλότερα ποσοστά συσπείρωσης σε σχέση με τον ΣΥΡΙΖΑ και μικρότερες απώλειες προς την κατεύθυνση της αδιευκρίνιστης ψήφου, ενώ και στις μεταξύ των δύο κομμάτων απευθείας ροές ψηφοφόρων, το ισοζύγιο είναι αυτή τη στιγμή υπέρ της ΝΔ, με τριπλάσια θετική ροή ψηφοφόρων του ΣΥΡΙΖΑ προς τη ΝΔ από την αντίστροφη φορά - στοιχεία που εξηγούν και την εικόνα που είδαμε προηγουμένως σε σχέση με την πρόθεση ψήφου.

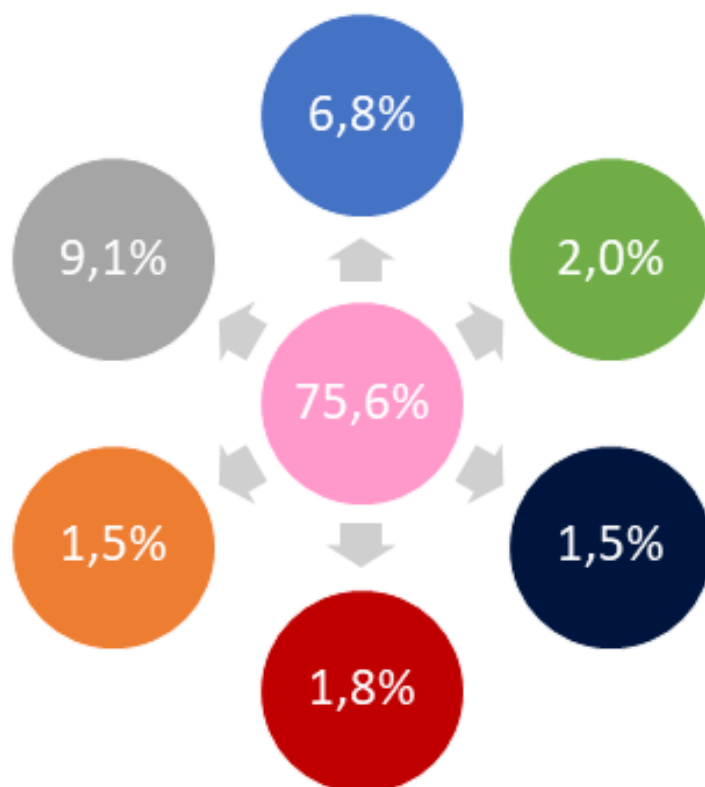
Συσπείρωση-μετακινήσεις ψηφοφόρων Νέας Δημοκρατίας

Σε ό,τι αφορά τους ψηφοφόρους της Νέας Δημοκρατίας (στις βουλευτικές εκλογές του Ιουλίου 2019), βλέπουμε ότι αυτοί **παραμένουν σε μεγάλο ποσοστό συσπειρωμένοι στο κόμμα τους (84.2%)**, όπως είναι λογικό, καθώς είμαστε ακόμα στην αρχή του εκλογικού κύκλου. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι απώλειες της ΝΔ κινούνται κυρίως προς την Ελληνική Λύση (3,5%) και προς την αδιευκρίνιστη ψήφο (5,7%) - η οποία σημειωτέον μπορεί να υποκρύπτει και αντιπολιτικές στάσεις - σχετίζονται επομένως με τη συνολική στροφή του πολιτικού σκηνικού προς τα δεξιά. Αντίθετα, οι απώλειες της ΝΔ προς τα κόμματα της - με την ευρεία έννοια - Αριστεράς είναι μικρότερες σαφώς (1,3% προς ΣΥΡΙΖΑ, 1,0% προς ΚΙΝΑΛ και 0,8% προς ΚΚΕ), αλλά υπαρκτές. Συνολικά, υπολογίζοντας και τα μικρότερα κόμματα, που δεν αποτυπώνονται στο γράφημα, **οι απώλειες της ΝΔ είναι 5,7% προς την αδιευκρίνιστη ψήφο, 5,6% προς τα δεξιά της και 4,5% προς τα αριστερά της.**

Συσπείρωση-μετακινήσεις ψηφοφόρων ΣΥΡΙΖΑ

Σε ό,τι αφορά τον ΣΥΡΙΖΑ, η συσπείρωση των ψηφοφόρων του των τελευταίων βουλευτικών εκλογών (Ιούλιος 2019) είναι συγκριτικά χαμηλότερη (75,6%), αισθητά όμως υψηλότερη από τα αντίστοιχα ποσοστά που είχαμε δει την περίοδο πριν τις εκλογές, γεγονός που καταδεικνύει ότι το κόμμα κατακτά σταδιακά, από τη μία εκλογική αναμέτρηση στην άλλη, μεγαλύτερο βαθμό ομοιογένειας της εκλογικής του βάσης. Οι διαρροές του ΣΥΡΙΖΑ αφορούν κυρίως μετατόπιση ψηφοφόρων προς την αδιευκρίνιστη ψήφο (9,1%), τη ΝΔ (6,8%), τα μικρότερα κόμματα της με την ευρεία έννοια Αριστεράς (ΚΙΝΑΛ-2,0%, ΚΚΕ-1,8%, Μέρα25-1,5%), αλλά και την Ελληνική Λύση (1,5%). Συνολικά, δηλαδή, και ο ΣΥΡΙΖΑ φαίνεται ότι "πληρώνει" - και μάλιστα πολύ περισσότερο από ότι η Νέα Δημοκρατία - τη στροφή του πολιτικού σκηνικού προς τα δεξιά και την επικράτηση στη δημόσια συζήτηση της ατζέντας περί "νόμου και τάξης" και των ζητημάτων εθνικής κυριαρχίας και δημόσιας υγείας. Αναλυτικότερα, οι απώλειες του ΣΥΡΙΖΑ σχηματοποιούνται ως εξής : 9,1% προς την αδιευκρίνιστη ψήφο, 10,3% προς τα δεξιά του και μόλις 5,0% προς τα αριστερά του.

Συμπεράσματα - Τάσεις

- **Η στροφή του πολιτικού σκηνικού προς τα δεξιά ευνοεί, όπως είναι λογικό, τη Νέα Δημοκρατία. Το ερώτημα είναι για πόσο...**

Στην προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** είχαμε ήδη επισημάνει - με αφορμή τότε την κυριαρχία στη δημόσια συζήτηση των θεμάτων της δημόσιας τάξης και της ασφάλειας - ότι το πολιτικό σκηνικό στρεφόταν προς τα δεξιά. Η τάση αυτή, βοήθουσης και της συγκυρίας (ιδίως με τη συμπεριφορά της Τουρκίας στις σχέσεις της με την Ελλάδα, αλλά και ευρύτερα σε ό,τι αφορά το ρόλο της στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου), αλλά και με συνειδητή καλλιέργεια του σχετικού κλίματος από την πλευρά της κυβέρνησης, κυρίως με αιχμή του δόρατος κατά την τρέχουσα περίοδο του προσφυγικού, ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο κατά την περίοδο που μελετάμε. Από τα ευρήματα που παρουσιάσαμε προκύπτει ότι η επιλογή αυτή εξακολουθεί να ευνοεί εκλογικά τη Νέα Δημοκρατία, όπως είναι λογικό. Ωστόσο, όπως είδαμε, περισσότερο ενδεχομένως και από τη Νέα Δημοκρατία ωφελείται εκλογικά αφ' ενός η λαϊκιστική και άκρα Δεξιά, αφ' ετέρου η αντιπολιτική ("αδιευκρίνιστη ψήφος), γεγονός που μακροπρόθεσμα δεν θα έχει θετική επίδραση για το δημοκρατικό πολιτικό σύστημα.

- **Η οικονομική και κοινωνική πολιτική αφήνει ακόμα μεγάλες εκκρεμότητες και ανοιχτά ερωτήματα.**

Η περίοδος που μελετάμε είχε σημαντικές εξελίξεις στο οικονομικό και κοινωνικό πεδίο - όπως ενδεικτικά το νέο ασφαλιστικό σύστημα, η μείωση των ρυθμών ανάπτυξης ήδη από το δ' τρίμηνο του 2019, αλλά και το ανοιχτό ερώτημα της προστασίας της α' κατοικίας από πλειστηριασμούς-

οι οποίες, ωστόσο, επισκιάστηκαν επικοινωνιακά από τις έκτακτες εξελίξεις στο πεδίο των ελληνοτουρκικών, αλλά και του κορονοϊού. Τα ευρήματα των ερευνών που αναλύσαμε δείχνουν ότι η κυβέρνηση εξακολουθεί να απολαμβάνει της εμπιστοσύνης των πολιτών στο πεδίο της οικονομικής πολιτικής.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την περίοδο που ξεκινά, αφ' ενός θα γίνουν άμεσα αντιληπτές από τους πολίτες οι επιπτώσεις των νομοθετικών πρωτοβουλιών της κυβέρνησης (π.χ. αυτές τις μέρες αναρτώνται οι νέες ασφαλιστικές εισφορές των ελευθέρων επαγγελματιών, αγροτών και λοιπών αυτοαπασχολούμενων), αφ' ετέρου θα φανούν οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της αστάθειας στην περιοχή και, κυρίως, της επιδημίας του κορονοϊού, οι οποίες αναμένεται να είναι εξαιρετικά μεγάλες, όπως δείχνουν τα στοιχεία από όλο τον κόσμο, ειδικά αν δεν ληφθούν αποτελεσματικά μέτρα και σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το γεγονός ότι οι εξελίξεις αυτές βρίσκουν την ελληνική κοινωνία ακριβώς τη στιγμή που ανέμενε να επωφεληθεί επιτέλους από την έξοδο, μόλις πριν από ενάμιση χρόνο από την προηγούμενη κρίση και περίοδο λιτότητας, θα έχει αναμφίβολα επίπτωση και στο πώς θα αξιολογήσει την ικανότητα της κυβέρνησης να αποσοβήσει μια νέα κρίση.

- **Οι επάλληλες κρίσεις ενισχύουν την τάση συσπείρωσης της κοινωνίας γύρω από την εκάστοτε πολιτική ηγεσία, αλλά αφήνουν την κυβέρνηση αντιμέτωπη και με "καυτές πατάτες"**

Ένα πάγιο δεδομένο στη μελέτη της εκλογικής συμπεριφοράς είναι το ότι οι έκτακτες συνθήκες και οι κρίσεις, που ενισχύουν τα συναισθήματα ανησυχίας και φόβου, οδηγούν τους πολίτες να αναζητούν ηγεσία, με

αποτέλεσμα να συσπειρώνονται γύρω από την εκάστοτε κυβέρνηση και να υποχωρεί η ένταση των κομματικών διαιρέσεων. Ο κανόνας αυτός φαίνεται ότι επιβεβαιώνεται κατά την περίοδο που διανύει η χώρα μας, αφού οι έκτακτες συνθήκες και το κλίμα ανησυχίας και φόβου που προκάλεσαν οι εξελίξεις με τα ελληνοτουρκικά, η κατάσταση στον Έβρο, αλλά και η διάδοση του κορονοϊού και στη χώρα μας, συσπείρωσαν τους πολίτες γύρω από την κυβέρνηση. Στην ίδια δε κατεύθυνση συνέβαλε και το γεγονός ότι η αντιπολίτευση - εύλογα και σωστά - κινήθηκε σε ήπιους και συναινετικούς τόνους.

Βέβαια, το αίσθημα απειλής, η ανησυχία, ο φόβος δεν διαρκούν για πάντα. Ήδη η ελληνική κοινωνία βρίσκεται πλέον στην καρδιά της επιδημίας του κορονοϊού, που είναι σε πλήρη εξέλιξη και της οποίας η συνέπειες στην κοινωνική οργάνωση, στις δημόσιες δομές, αλλά και στην οικονομία έχουν αρχίσει να γίνονται ορατές και επιζητούν λύση. Την ίδια στιγμή, η άνοδος του προσφυγικού στην ατζέντα μπορεί να ευνόησε πρόσκαιρα την κυβέρνηση, αλλά την ίδια στιγμή η διαχείρισή του αναδεικνύεται σε αχίλλειος πτέρνα της. Και βέβαια, η Τουρκία παραμένει ένας αστάθμητος παράγοντας στην περιοχή.

- **Η δύσκολη εξίσωση της αντιπολίτευσης: Συναίνεση ναι, αποπολιτικοποίηση όχι**

Οι έκτακτες συνθήκες που αναφέραμε - και ειδικά τα θέματα εξωτερικής πολιτικής και δημόσιας υγείας - δημιουργούν μια δύσκολη εξίσωση και για την αντιπολίτευση. Είναι σαφές ότι σε στιγμές κρίσης, η κοινωνία αναμένει από τις πολιτικές δυνάμεις συστράτευση, ωστόσο - με δεδομένο ότι τα θέματα που έχουν ανακύψει και, πολύ περισσότερο, η διαχείρισή τους αναδεικνύουν και μεγάλα πολιτικά διακυβεύματα - τα

κόμματα της αντιπολίτευσης, με πρώτο τον ΣΥΡΙΖΑ, λόγω και του θεσμικού του ρόλου, καλούνται να βρουν τη λεπτή ισορροπία μεταξύ στήριξης της κυβέρνησης αφ' ενός εκεί που χρειάζεται ενιαίο μέτωπο και την άσκηση κριτικής ή την προβολή της δικής τους εναλλακτικής πρότασης στα θέματα που πρέπει.